

חידושים, הנחות, הלכות ופרשנויות
בסוגיות של אתיקה מקצועית בעריכת דין

גליון מס' 13 ■ אדר תשנ"א ■ פברואר 1991

יוצא לאור ע"י ועדת האתיקה שליד ועד מחוז ת"א בלשכת עורכי הדין ■ העורך: עו"ד יאיר בן-דוד
המערכת: אבן גבירול 30, תל-אביב 64078

שהותקנו להסדרת עבודת מערכת המשפט בחירום "כיסוי" רק את 7 ימים הראשונים של המלחמה. בקיצור, צריך להשתדל ולסייע איש בידי רעהו, ולא להקשות זה על זה.

לסיים, אני רוצה לציין, כי על סדר היום של ועדת האתיקה קיימים אולי נושאים בעדיפות גבוהה יותר, אך בצוק העתים הנוכחי, ראיתי לנכון לייחד את דברי לנושא זה, שהוא בעל היבט יותר חברי ופחות אתי (הגם שלעתים רבות יש קשר הדוק בין השניים), ולשאר הנושאים עוד אחזור, לכשירחיב.

ולעניין אחר: כפי שהבטחנו, מצורף לגליון זה מפתח-עניינים, ה"מכסה" את כל הנושאים שנדונו ב"עט ואתיקה" 12-1. אני מקווה כי יהיה בכך כדי להקל ולסייע לכל מי שנוקב לעיין באחת מתוך כמאה ההנחיות, ההלכות וחוות-הדעת שפרסמנו עד כה.

בברכה,
עמוס נצר, עו"ד
יו"ר ועדת האתיקה

חברים יקרים,

הקולגיאליות המקצועית - כבר ציינתי לא אחת - היא מידה הצריכה ללוות את עורכי הדין בעבודתם ככל יום ויום - אך בימי חירום, כמו אלה העוברים עלנו באחרונה - חשיבותה כפולה ומכופלת.

שעה שהדברים הללו נכתבים, בתחילת חודש פברואר, חוזר המשק אט אט לתקנו וכך גם עבודת מערכת המשפט, אך הדברים רחוקים עדיין מלהיות כתמול שלשום. הבעיות במישור האישי והמקצועי שנגרמו עקב המלחמה לא פסחו על ציבור עורכי הדין והן באות לידי ביטוי בתפקוד היומיומי של חברים רבים.

בימים כאלה על כולנו נגלות מידה רבה יותר של חברות, הן בתחום האישי והן המקצועי. להיות גמישים בהענות לבקשות חברים לדחיית דיון מסיבות הקשורות למצב, לא למהר ולבקש פסקי-דין במעמד צד אחד (אלא אם כן יש הצדקה מיוחדת), ולהענות לבקשות להארכת מועדים, שהרי התקנות

פסק-דין

**הרשאי עורך-דין לייעץ
ללקוחו לטעון טענות שווא?
(תיק ב.ד.א. 36/88)**

העובדות: עורך-דין שייצג קבוצת משתכנים כפרוייקט מגורים חדש, שלח להם חוזר בכתב שמטרתו היתה להזריח אותם לקראת ההליך של קבלת הדירה מידי הקבלן וחתימה על פרוטוקול מסירתה.

בין היתר, כתב עו"ד ללקוחותיו בחוזר זה את המלים כדלקמן: "אין לחשוש מרישום טענות שווא או מהערות בלתי מבוססות, הנייר סובל הכל".

בגין מלים אלה הועמד עו"ד לדין בעבירות של אי שמירה על כבוד המקצוע ובהתנהגות שאינה הולמת עורך-דין.

החלטת בית-הדין המשמעתי המחוזי: בפני בית-הדין המשמעתי של מחוז ירושלים טען עו"ד הנאשם כי במלים הנ"ל כוונתו היתה להבהיר לשולחיו כי אל להם לחשוש מהפרזה או מהגזמה, לא להסס לרשום (בפרוטוקול המסירה) קיומו של ליקוי או פגם, אף אם אינם בטוחים בעצמם, כי הרי המדובר בנושא טכני, אשר יוכרע בסופו של דבר ע"י בית-המשפט, לאחר שמיעת עדויות של מומחים.

בית-הדין המחוזי דחה פרשנות זו של הנאשם ביחס לדבריו. הוא קבע כי "טענת שווא" כשמה כן היא, והכוונה לטענה שהטוען אותה יודע כי אינה אמת, או שאינו מאמין באמתותה, והיא שקולה כנגד הבטוי

מרמוהו, אשר החליפה בספר החוקים שלנו.

עו"ד והצד-שכנגד

הרשאי עו"ד התובע משרד ממשלתי לפנות ולבקש חו"ד מעובד-מדינה במשרד אחר?

העובדות: עורך דין הגיש בשם לקוחו תביעה נגד מדינת ישראל, כאשר הנתבע הספציפי הינו משרד ממשלתי. לצורך ניהול התביעה נזקק עו"ד לחוות-דעת של מומחה העובד במשרד ממשלתי אחר, ואשר את פרטיו מסר מראש לבית המשפט.

בפנייתו לוועדת האתיקה, שואל עורך-הדין: "האם לנוכח כלל 25א) (איסור מגע עם אדם מיוצג) וכלל 37 (מגע עם עדים) לכללי לשכת עורכי הדין (אתיקה מקצועית) התשמ"ו-1986, אני רשאי לפנות לאותו מומחה ולבקש ממנו חוות-דעת, על אף היותו עובד-מדינה?"

להלן הוראות הכללים הרלוונטיים:

25. (א) עורך דין הודיע כי הצד שכנגד מיוצג בעוין פרוני

בידי עורך דין -

(1) לא יפנה אל הצד שכנגד אלא באמצעות עורך הדין המיוצג כאותו עוין;

(2) לא יפגש עם הצד שכנגד לצורך דיון כאותו עוין אלא בנוכחות עורך דיו.

(3) עורך דין רשאי שלא לזהונו בהתאם לאסור כסעיף קמ"א) -

(1) בהסכמתו של עורך הדין של הצד שכנגד;

(2) כאשר קיים חובה. על פי דין. למסור דבר לצד שכנגד. בחנאי שעורך הדין יססור העתק לעורך הדין של הצד שכנגד.

37. (א) עורך דין רשאי לבוא בדברים עם אדם העשוי להעיד כטעם לקוחו.

(ב) לא יבוא עורך דין בדברים עם אדם העוסד. לפי ידיעתו, להעיד במשפט מטעם הצד שכנגד. בעוין הקשור לעדותו.

אלא בהסכמת הצד שכנגד. ואם הוא מיוצג - בהסכמת כאותו.

חווית זעת הוועדה: לדעת ועדת האתיקה, התשובה לשאלה זו כרוכה בהגדרת המונח "צד-שכנגד", המופיע בכללים הנ"ל. מתן פירוש רחב למונח זה מביא לתוצאה לפיה "מדינת ישראל" (היא הנתבעת במקרה שלפנינו) כוללת את כל האורגנים שבשירותה או במסגרתה, ועל כן גם עובד במשרד ממשלתי אחר הוא חלק מן ה"צד-שכנגד" והפנייה אליו אסורה. מאידך גיסא, מתן פירוש צר למונח זה מצמצם את ההגדרה ל"צד-שכנגד בפועל", דהיינו המשרד הממשלתי הספציפי שאליו מתייחסת התביעה, ובמקרה כזה אין מניעה לפנות למומחה העובד במשרד אחר.

מכיוון שהמדובר בשאלה עקרונית, החליטה ועדת

בהחליטו להרשיע את הנאשם בעבירות שיוחסו לו, הוסיף ואמר בית-הדין המחוזי: "עורך-דין, המייצג ללקוחו לטעון טענת שווא, או המסיר מלבו את החשש בפני טענה כזאת, כי הנייר סובל הכל, אף כשהוא מתכוון בכך לשמור על אינטרס לגיטימי של הלקוח, אין מעשהו מתיישב עם כבוד המקצוע, והוא מהווה מעשה שאינו הולם עורך-דין".

בהתחשב בעברו הנקי של הנאשם, הוטל עליו עונש של נזיפה.

על הרשעה זו ועל העונש שהושת ביניה ערער הנאשם בפני בית הדין המשמעתי הארצי.

החלטת בית-הדין המשמעתי הארצי: בית-הדין (בהרכב השופטים: עו"ד א. דמביץ - אב"ד; עו"ד ד. אבן-יצחק - חב"ד; עו"ד ר. יאראק - חב"ד), לאחר שחזר ובחן היטב את טענות הצדדים, הגיע גם הוא למסקנה כי בדברים הנ"ל שכתב המערער ללקוחותיו יש משום עבירה משמעתי.

אומר בית הדין: "אם חלקם הראשון של הדברים הנ"ל עשוי להיות דו-משמעי, דהיינו - אף אם ניתן היה לפרש את המלים 'אין לחשוש מרישום טענות שוא או מהערות בלתי מבוססות' כמילים שמשמעותן היא שאין לחשוש אם יתברר לאחר מכן כי הנכתב מטעם המשתכן לא היה מבוסס או היה בבחינת טענות שוא, מבלי שמלכתחילה התכוון המשתכן לכך - הרי תוספת המילים 'הנייר סובל הכלי אינה מותרת' ספק בקשר לכוונת המערער, שהמשתכן לא יהסס לכולל ברישומיו דברים שמלכתחילה מהווים לידיעתו טענות שוא, או אינם מבוססים, וזה על מנת להבטיח עצמו מראש בדרישות נגד החברה, אף כאלה שאין להן, בעת כתיבתן, אחיזה במציאות, ויותר מכך-אף אם הן טענות שוא במודע".

"הדרכה ממין זה של עורך-דין ללקוחו אינה מעשה ראוי והולם את מקצוע עריכת-הדין. יש בה כדי להטיל דופי בעורכי-הדין בעיני הציבור הרחב, אשר יראה בדברים מעין אלה, אם תיתן להם לגיטימציה, בסיס לטענה נגד ציבור עורכי-הדין כאילו מדריכים הם את לקוחותיהם לטעון טענות שוא בבחינת 'המטרה מקדשת את האמצעים'".

בדחותו את הערעור ובהחליטו שלא להתערב בעונש שהוטל ע"י בית הדין קמא, הוסיף בית הדין המשמעתי הארצי: "לחובת המערער עומדת גם העובדה שהדברים נאמרו לא רק במכתב ללקוח בודד אלא בחוזר שהופץ לעשרות לקוחות, אשר למדו ממנו כי אין רע בכך, להשקפת יועצם המשפטי, חבר הלשכה, בהעלאת טענות שאין להן אחיזה במציאות".

על פסק-דין זה הגיש עו"ד ערעור, התלוי ועומד, בבית המשפט העליון.

האמנם ניתן להשתמש בביטויים קשים וחריגים בתצהירים בנושא מעמד אישי?

ב"עט ואתיקה" מס' 10 פורסמה חוות-דעת ועדת האתיקה, לפיה עורך-דין העורך או מאשר תצהיר הכתוב בלשון גסה ופרועה, לצורך הליכים משפטיים, עלול להתבע בגין התנהגות שאינה הולמת. חוות-הדעת כללה סייג, לפיו "ייתכנו מקרים חריגים - כמו תצהירים בנושאי מעמד אישי - בהם עצם הנושא מחייב לעתים שימוש בביטויים המתחייבים מהמצבים המיוחדים המתוארים בתצהיר".

בעקבות פרסום זה הגיע למערכת מכתבו של **עו"ד בצלאל הוכמן** מת"א, הכותב:

"נדהמתי לקרוא כי הוועדה חיוותה דעתה כי בתצהירים בנושא מעמד אישי ניתן להשתמש בביטויים חריגים. אינני סבור שתיקי מעמד אישי שונים מתיקים אחרים בכל הקשור ללשון שיש לנקוט, למעט אם המדובר בציטוט מתוך דברים שהוחלפו בין בני הזוג, אך לא כאשר מדובר בתיאור מצב או תיאור רגשות של המצהיר".

יורד ועדת האתיקה, **עו"ד עמוס נצר**, השיב לעו"ד הוכמן כדלקמן:

"נראה לנו כי האמור בגליון מס' 10 של "עט ואתיקה" בנושא "אישור תצהיר הכתוב בלשון פרועה ובוטה" - לא הובן כראוי".

בנושא מעמד אישי ישנם אילוצים המחייבים את בן הזוג להעלות לפעמים טענות קשות בדבר התנהגות הצד-שכנגד (כגון טענות בדבר התנהגות מינית חריגה, התעללות פיזית ונפשית וכו') מיד בהודמנות הראשונה הניתנת לו בביה"ד, שאם לא יעשה כן, עלול הוא להחמיץ את הזכות לטעון טענות אלו במהלך ההתדיינות.

הסייג בחוות דעת הוועדה מכוון אך ורק למצבי ההתנהגות כפי שהוזכרו לעיל, ולא להשתלחות חסרת רסן ובוטה לשמה".

ניגוד אינטרסים

עו"ד שייצג חב' תובעת לא יוכל להמשיך ולייצגה לאחר שהצטרף למשרד הנתבעת

העובדות: חברה אלמונית וחברה פלמונית שניהלו ביניהן עסקים, נקלעו לקשיים. חברה אלמונית נכנסה

האתיקה של מחוז ת"א לבקש את עמדת ועדת האתיקה שליד הוועד המרכזי של הלשכה.

החלטת ועדת האתיקה הארצית, אשר קיבלה גם את אישור הוועד המרכזי של הלשכה, הינה כדלקמן: "רשאי עו"ד, בתביעה נגד המדינה, לפנות ולקבל חוות-דעת מעד-מומחה שהינו עובד-מדינה, בתנאי שלעד, הנותן את חוות-הדעת, אין נגיעה לעובדות המשפטיות".

בעקבות חוות-דעת זו, ועדת האתיקה של מחוז ת"א מצאה לנכון להעיר כי יש מקרים בהם מומחים מסויימים מנועים מלתת חוות-דעת משפטית נגד המדינה גם במקרים שלהם עצמם אין נגיעה בעובדות המשפט, וזאת מכוח הוראה מפורשת. כך למשל, רופאים עובדי מדינה מנועים, לאור הוראת מנכ"ל משרד הבריאות, לתת חוות-דעת בתביעות נגד המדינה.

לאור זאת ביקשה ועדת האתיקה המחוזית מוועדת האתיקה הארצית להשלים את חוות דעתה בהתאם.

עו"ד כשלוח

מי רשאי לפעול על-פי יפוי-כוח בלתי חוזר שניתן לעורך-דין שנפטר?

השאלה: עורך דין קיבל לטיפולו תיקים של עורך דין אחר שנפטר, ובכלל זה יפויי כוח בלתי חוזרים בעסקאות מקרקעין, אשר ניתנו אך ורק לעוה"ד שנפטר. האם רשאי עוה"ד שקיבל לידיו את התיקים לעשות שימוש ביפויי כוח אלה, במקרים בהם לא ניתן להחתים את המוכרים על שטרי העברת הזכויות לטובת היתום, למשל עקב עזיבתם את הארץ, טירובם לחתום וכיו"ב?

לכאורה, לאור הוראת סעיף 14 ב' לחוק השליחות תשכ"ה-1965, במקרה של יפוי-כוח בלתי חוזר, אין השליחות מסתיימת עקב פטירת השלוח (במקרה זה עוה"ד המנוח). ברם, נשאלת השאלה מיהו השלוח החדש שממלא את מקומו של השלוח המקורי שנפטר - דהיינו: האם עוה"ד שקיבל לידיו את הטיפול בתיקי עוה"ד שנפטר, נכנס גם ל"נעליו" ונחשב כשלוח במקומו של עוה"ד שנפטר לענין יכולת השימוש ביפוי-הכוח?

חוות דעת הוועדה: ועדת האתיקה בדיעה שעורך דין אשר קיבל לטיפולו תיקים של עו"ד שנפטר, אינו רשאי לפעול על-פי יפויי כוח בלתי חוזרים שניתנו אך ורק לעוה"ד שנפטר. לדעת הוועדה, הדרך המעשית העומדת בפניו היא לפנות לבית-המשפט המוסמך ולבקשו לקבוע מי יוכל לפעול על-פי יפוי הכוח של עוה"ד שנפטר.

ועדת האתיקה מבקשת להוסיף, כי בזמנו הוקמה ועדה מיוחדת מטעם הוועד המרכזי של הלשכה, אשר קבעה כללים מנחים לעניין חישוב שכר-טירחה בענייני מעמד אישי. בין השאר קבעה הוועדה מהו האחוז המקסימלי שרשאי עו"ד לגבות כשכ"ט בתביעות רכושיות בין בני זוג. כללים אלה, אשר אינם מאפשרים לעו"ד לגבות בנוסף לאחוזים גם סכום כספי קבוע, מיועדים להיות חלק מן התעריף המקסימלי, אך תהליך חקיקתם התעכב, מסיבות שונות, וטרם הושלם.

נימוסי המקצוע

לאן נעלמו הביטויים "חבר נכבד" ו"בברכת חברים" בחילופי מכתבים בין החברים?

חבר ותיק פנה ליור ועדת האתיקה, במכתב הבא: "מהיום שקבלתי רשיון עו"ד, לפני למעלה מ-45 שנה, אני רגיל, בפניוטי בכתב לחבר, להתחיל את המכתב ב"ח.ג." ולסיימו ב"כבוד רב ובכ"ח", וכך נהגו תמיד גם כל עורכי הדין האחרים.

לאחרונה, שמתי לב שרבים וטובים מחברי למקצוע פותחים את מכתביהם ב"ח.ג." ומסיימים אותם ב"כבוד רב". נעלם הצביון של חברים למקצוע, והדבר קצת מטריד אותי.

"אבקש לדעת אם נכון הדבר, שהאתיקה המקצועית שלנו מחייבת את חברי הלשכה לפנות לעמיתיהם בצורה הנוכרת בראשית מכתבי, או שמא אני טועה, ואין כל פסול בכך שפותחים מכתב לחבר ב"ח.ג." ומסיימים אותו ב"כבוד רב".

תגובת יו"ר ועדת האתיקה:

"הנוהג לפתוח מכתב לחבר בראשי התיבות "ח.ג." ולסיימו ב"בכ"ח", הינו נוהג ראוי, הגם שאין לראות בו משום חובה פורמלית המתחייבת מכללי האתיקה. חבר צריך לפנות לחברו כעמית למקצוע והביטוי החיצוני לכך הוא השימוש בשני הביטויים הנ"ל.

אכן, באחרונה מתרבים החרגים מנוהג ראוי זה, בעיקר בין חברינו הצעירים, ויש מקום להביע מורת-רוח מאי הקפדה על קיום נימוס חברי אלמנטרי. יש בהחלט מקום לפנות לציבור החברים בבקשה לשמור ולהקפיד על הייחודיות והחברות במקצוע עריכת הדין, ולתת לכך ביטוי גם בפנייה חברית ובפרידה חברית במהלך התכתבות על רקע מקצועי."

חברות וחברים נכבדים, לתשומת לבכם!

לפירוק, וכמפרק מונה עו"ד א'. לחברה פלמונית מונה כונס נכסים הוא עו"ד ב'.

מפרק חברה אלמונית, עו"ד א', הגיש תביעה נגד חברה פלמונית ונגד בעליה בגין חוב כספי. את התביעה הכין עו"ד שכיר במשרדו - הוא עו"ד ג'. ברבות הימים פרש עוה"ד ג' השכיר ממשרד א' והפך לשותף במשרד עו"ד ב'. למרות המעבר המשיך עו"ד ג' להטפל בעניינים שונים של החברה פלמונית. התביעה הסתיימה בין שתי החברות נכנסה לתרדמה עקב הודעת כונס הנכסים של התבטעת (חב' פלמונית) כי אין לו עניין בניהול המשפט, היות שאין בקופת החברה כסף.

ביתניים הודיעו בעלי חברה פלמונית כי הם עומדים על כך שכונס הנכסים של החברה יתגונן בתביעה שהוגשה גם נגדם. כך נוצר מצב שבו עו"ד ב' צריך להתגונן בתביעה שבה יופיע כב"כ התובעת שותפו החדש, עו"ד ג'.

ועדת האתיקה נתבקשה להביע את חוות-דעתה בדבר ההיבטים האתיים של מצב זה.

חיות דעת הוועדה: ועדת האתיקה היתה בדיעה כי בנסיבות המקרה אסור לעו"ד ג' להמשיך ולייצג את חברה אלמונית וכמו כן אסור לו למסור מידע כלשהו בעניינה לשותפו כיום, הוא עו"ד ב', וזאת עקב חשש לניגוד אינטרסים. הוועדה מרגישה כי אף שלכאורה טובת העניין, מבחינה מקצועית, מחייבת שעו"ד המכיר היטב את התיק, שבו טיפל מהשלבים המוקדמים, ימשיך בייצוג, הרי מדויניתה היא לא להגיע למצב שבו יתכן אפילו חשש קל לניגוד נאמנויות - ובכל מקרה כזה שבו קיים צל של סיכון, מעדיפה הוועדה את הפתרון המונע מעורר הדין את פוטנציאל ההסתבכות.

שכר-טירחה

עו"ד אינו רשאי לערוך הסכם שכ"ט כוללני בגין טיפול בענייני מעמד אישי

השאלה: האם רשאי עורך-דין, המייצג לקוח בענייני מעמד אישי, לערוך עמו הסכם שכר-טירחה המורכב משני מרכיבים: סכום כספי קבוע, ובנוסף לו אחוזים מתוך הרכוש שיושג או שימומש בהליכי פירוק ו/או סעדים הצהרתיים?

חוות-דעת הוועדה: לדעת ועדת האתיקה, אין עו"ד רשאי לערוך הסכם שכר-טירחה כוללני, בענייני מעמד אישי. הסדר שכר-טירחה צריך להערך באופן מפורט לכל עניין הנכלל בטיפול הנמסר לעורך-הדין בשטח המעמד האישי.